ΕΚΘΕΣΗ ΑΚΡΟΑΤΗΡΙΟΥ
στην υπόθεση C-102/91 *

I — Πραγματικά περιστατικά και κανονιστικό πλαίσιο

1. *Ιστορικό της διαφοράς*

1. Η ενάγουσα, ονόματι Knoch, είναι άγαμη και Γερμανίδα υπήκοος και εργάστηκε, με σχέση εξαρτημένης εργασίας, ως λέκτορας γερμανικής γλώσσας και φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο του Bath στη Μεγάλη Βρετανία από την 1η Οκτωβρίου 1982 μέχρι τις 30 Ιουνίου 1983 και από την 1η Οκτωβρίου 1983 μέχρι τις 30 Ιουνίου 1984. Κατά τη διάρκεια της εργασίας της η ενάγουσα υπαγόταν στο βρετανικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως, κατέβαλλε δε εισφορές και για τη βρετανική ασφάλιση κατά της ανεργίας. Την εργασία αυτή είχε εξεύρει για την ενάγουσα το Deutscher Akademischer Austauschdienst (στο εξής: DAAD). Το DAAD κατέβαλλε στην ενάγουσα ένα αντισταθμιστικό επίδομα κατά τη διάρκεια της απασχολήσεώς της στη Μεγάλη Βρετανία. Το επίδομα αυτό ελάμβανε η Knoch και κατά τη διάρκεια των θερινών διακοπών από την 1η Ιουλίου μέχρι τις 30 Σεπτεμβρίου 1983 και από την 1η Ιουλίου μέχρι τις 30 Σεπτεμβρίου 1984. Επιπλέον, το DAAD κατέβαλλε στην ενάγουσα, μετά το πέρας της καταβολής του αντισταθμιστικού επιδόματος και μέχρι τις 30 Νοεμβρίου 1984, προσωρινό επίδομα μηνιαίου ύψους 1 500 περίπου γερμανικών μάρκων (DM).

2. Στο Bath η Knoch μίσθωσε σπίτι, χωρίς να δηλώσει στην αστυνομία του Bruchsal, σύμφωνα με τα στοιχεία της οποίας συγκατοικούσε με τους γονείς της, ότι είχε αλλάξει κατοικία. Κατά τις θερινές διακοπές του 1983 και τον Ιούλιο 1984 η ενάγουσα διέμεινε στο Bruchsal. Στις αρχές Αυγούστου 1984 μετέβη από το Bruchsal στη Μεγάλη Βρετανία, όπου αναζήτησε ανεπιτυχώς εργασία. Τον Νοέμβριο ή τον Δεκέμβριο 1984 επέστρεψε στη Γερμανία, όπου άρχισε τον Σεπτέμβριο του 1985 την προπαρασκευαστική άσκηση που προβλέπεται για τους καθηγητές γυμνασίων.

3. Μετά το πέρας της εργασίας της η Knoch δήλωσε στην αρμόδια υπηρεσία του Bath ότι ήταν άνεργη και έλαβε από τις αρχές Ιουλίου μέχρι τις 21 Αυγούστου 1984 επίδομα ανεργίας. Όταν επέστρεψε στο Bruchsal, η ενάγουσα ενεγράφη στις υπηρεσίες απασχολήσεως της Καρλσρούης και ζήτησε να της χορηγηθεί το επίδομα ανεργίας. Το Bundesanstalt für Arbeit απέρριψε την αίτηση αυτή με το αιτιολογικό ότι δεν είχε ακόμη συμπληρωθεί ο αναγκαίος χρόνος για την κτήση του σχετικού δικαιώματος.

4. Με απόφαση της 28ης Ιανουαρίου 1987, το Sozialgericht ακύρωσε την απόφαση αυτή. Το Landessozialgericht απέρριψε εν συνεχεία, με απόφαση της 16ης Αυγούστου 1988, την έφεση του Bundesanstalt für Arbeit, κρίνοντας ότι η απασχόληση της Knoch στη Μεγάλη Βρετανία έπρεπε να ληφθεί υπόψη, δυνάμει του κοινοτικού δικαίου, προκειμένου να πληρούται η προϋπόθεση της συμπληρώσεως ορισμένου χρόνου για την κτήση του δικαιώματος επί των παροχών που θέτει η γερμανική νομοθεσία.

5. Με την αναίρεση ενώπιον του Bundessozialgericht (Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας), το εναγόμενο επικαλέστηκε την παράβαση των άρθρων 12 και 71 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς και τις οικογένειές τους που διακινούνται εντός της Κοινότητος (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ.

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

73), και ισχυρίστηκε συγκεκριμένα ότι το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', παρέχει την ακόλουθη δυνατότητα επιλογής στον μισθωτό ο οποίος δεν είναι μεθοριακός εργαζόμενος: είτε να λάβει τις παροχές ανεργίας στο κράτος της τελευταίας απασχολήσεως — πράγμα το οποίο είχε πράξει η ενάγουσα στη Μεγάλη Βρετανία — είτε να λάβει τις παροχές αυτές στο κράτος της κατοικίας του. Εν πάση περιπτώσει, το άρθρο 12, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 απαγορεύει τη σώρευση των εν λόγω παροχών και, κατά συνέπεια, η ενάγουσα μπορούσε, κατά το άρθρο 69 του προαναφερθέντος κανονισμού, να επικαλεστεί μόνο τα δικαιώματά της βάσει της αγγλικής νομοθεσίας.

2. *Κανονιστικό πλαίσιο*

6. Το άρθρο 12 του κανονισμού 1408/71 ορίζει τα εξής:

« 1. Ο παρών κανονισμός δεν δύναται να παρέχει ή να διατηρεί δικαίωμα λήψεως περισσότερων παροχών της ίδιας φύσεως που αφορούν την ίδια περίοδο υποχρεωτικής ασφαλίσεως. Η διάταξη αυτή δεν ισχύει επί παροχών αναπηρίας, γήρατος, θανάτου (συντάξεις) ή επαγγελματικής ασθένειας που καταβάλλονται από τους φορείς δύο ή περισσοτέρων κρατών μελών, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 41, του άρθρου 43, παράγραφοι 2 και 3, των άρθρων 46, 50 και 51 ή του άρθρου 60, παράγραφος 1, στοιχείο β'. »

7. Το άρθρο 67 ορίζει τα εξής:

« 1. Ο αρμόδιος φορέας κράτους μέλους, η νομοθεσία του οποίου εξαρτά την κτήση, τη διατήρηση ή την ανάκτηση του δικαιώματος παροχών από τη συμπλήρωση περιόδων ασφαλίσεως, λαμβάνει υπόψη, κατά το μέτρο που απαιτείται, τις περιόδους ασφαλίσεως ή απασχολήσεως που πραγματοποιήθηκαν υπό την ιδιότητα μισθωτού υπό τη νομοθεσία άλλου κράτους μέλους, ως εάν επρόκειτο για περιόδους ασφαλίσεως που πραγματοποιήθηκαν υπό τη νομοθεσία που εφαρμόζει ο φορέας αυτός, υπό τον όρο πάντως ότι οι περίοδοι απασχολήσεως θα είχαν θεωρηθεί ως περίοδοι ασφαλίσεως, αν είχαν πραγματοποιηθεί υπό τη νομοθεσία αυτή.

2. Ο αρμόδιος φορέας κράτους μέλους, η νομοθεσία του οποίου εξαρτά την κτήση, τη διατήρηση ή την ανάκτηση του δικαιώματος παροχών από την πραγματοποίηση περιόδων απασχολήσεως, λαμβάνει υπόψη, κατά το μέτρο που απαιτείται, τις περιόδους ασφαλίσεως ή απασχολήσεως που πραγματοποιήθηκαν υπό την ιδιότητα μισθωτού υπό τη νομοθεσία άλλου κράτους μέλους, ως εάν επρόκειτο για περιόδους απασχολήσεως που πραγματοποιήθηκαν υπό τη νομοθεσία που εφαρμόζεται από τον φορέα αυτόν.

3. Με εξαίρεση τις περιπτώσεις που αναφέρονται στο άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο α', σημείο ii, και στοιχείο β', σημείο ii, η εφαρμογή των διατάξεων των παραγράφων 1 και 2 τελεί υπό τον όρο ότι ο ενδιαφερόμενος είχε πραγματοποιήσει τελευταία:

— στην περίπτωση της παραγράφου 1, περιόδους ασφαλίσεως,

— στην περίπτωση της παραγράφου 2, περιόδους απασχολήσεως,

κατά τις διατάξεις της νομοθεσίας δυνάμει της οποίας ζητούνται οι παροχές.

4. Όταν η διάρκεια χορηγήσεως των παροχών εξαρτάται από τη διάρκεια των περιόδων ασφαλίσεως ή απασχολήσεως, έχουν εφαρμογή οι διατάξεις της παραγράφου 1 ή της παραγράφου 2, κατά περίπτωση. »

8. Το άρθρο 71 ορίζει τα εξής:

« 1. Ο σε ανεργία μισθωτός που κατοικούσε κατά τη διάρκεια της τελευταίας απασχολήσεώς του στο έδαφος κράτους μέλους άλλου από το αρμόδιο κράτος λαμβάνει παροχές κατά τις ακόλουθες διατάξεις:

α) i) (...)

ii) (...)

β) i) ο μισθωτός, πλην του μεθοριακού εργαζομένου, ο οποίος ευρίσκεται σε μερική ή προσωρινή ή πλήρη ανεργία και ο οποίος παραμένει στη διάθεση του εργοδότη του ή των υπηρεσιών απασχολήσεως, στο έδαφος του αρμοδίου κράτους, λαμβάνει παροχές σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους αυτού, σαν να κατοικούσε στο έδαφός του· οι παροχές αυτές καταβάλλονται από τον αρμόδιο φορέα,

ii) ο μισθωτός, πλην του μεθοριακού εργαζομένου, ο οποίος ευρίσκεται σε πλήρη ανεργία και ο οποίος τίθεται στη διάθεση των υπηρεσιών απασχολήσεως στο έδαφος του κράτους μέλους όπου κατοικεί ή ο οποίος επιστρέφει στο έδαφος αυτό, λαμβάνει παροχές σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους αυτού, σαν να είχε ασκήσει εκεί την τελευταία του απασχόληση· οι παροχές αυτές καταβάλλονται από τον φορέα του τόπου κατοικίας και εις βάρος του. Αν όμως στον μισθωτό αυτό είχε αναγνωρισθεί το δικαίωμα παροχών εις βάρος του αρμοδίου φορέα του κράτους μέλους, στη νομοθεσία του οποίου υπήχθη τελευταία, λαμβάνει τις παροχές σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 69. Το δικαίωμα των παροχών σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους της κατοικίας του αναστέλλεται για την περίοδο κατά την οποία ο άνεργος δύναται, δυνάμει των διατάξεων του άρθρου 69, να διεκδικήσει παροχές κατά τη νομοθεσία στην οποία είχε υπαχθεί τελευταία.

2. Ο άνεργος δεν δύναται να διεκδικήσει παροχές δυνάμει της νομοθεσίας του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου κατοικεί για το χρονικό διάστημα κατά το οποίο δικαιούται παροχών δυνάμει των διατάξεων της παραγράφου 1, στοιχείο α', σημείο i, ή στοιχείο β', σημείο ii. »

II — Τα προδικαστικά ερωτήματα

9. Με Διάταξη της 21ης Φεβρουαρίου 1991, το έβδομο τμήμα του Bundessozialgericht αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία μέχρις ότου το Δικαστήριο αποφανθεί επί των ακολούθων προδικαστικών ερωτημάτων:

« 1) Λαμβάνει, κατά το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, και το άρθρο 67 του κανονισμού 1408/71, ο μισθωτός ο οποίος βρίσκεται σε πλήρη ανεργία και κατοικούσε — χωρίς να είναι μεθοριακός εργαζόμενος — κατά τη διάρκεια της τελευταίας απασχολήσεώς του στο έδαφος κράτους μέλους διαφορετικού από το αρμόδιο κράτος μέλος παροχές κατά τη νομοθεσία του κράτους μέλους

στο οποίο κατοικεί ή επιστρέφει, εφόσον προηγουμένως έλαβε από τον φορέα του αρμόδιου κράτους ασφαλιστικές παροχές ανεργίας;

2) α) Σε περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, και του άρθρου 67 του κανονισμού 1408/71, έχει εφαρμογή το άρθρο 12, παράγραφος 1, εδάφιο 1, του ίδιου κανονισμού, κατά το οποίο ούτε κτάται ούτε διατηρείται βάσει του κανονισμού δικαίωμα λήψεως περισσότερων παροχών της ιδίας φύσεως για την ίδια περίοδο υποχρεωτικής ασφαλίσεως;

β) Πότε είναι της ιδίας φύσεως κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 1, εδάφιο 1, του κανονισμού 1408/71 οι παροχές ανεργίας;

γ) Σε περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, σε συνδυασμό με το άρθρο 67 του κανονισμού 1408/71, οφείλει, κατά το άρθρο 12, παράγραφος 1, εδάφιο 1, του κανονισμού 1408/71, ο αρμόδιος φορέας του κράτους μέλους, κατά τη νομοθεσία του οποίου η κτήση και η διάρκεια του δικαιώματος παροχών ανεργίας εξαρτώνται από τη συμπλήρωση περιόδων ασφαλίσεως,

να μη λαμβάνει υπόψη, για την κτήση του δικαιώματος και τη διάρκεια της καταβολής των παροχών, τις περιόδους ασφαλίσεως που έχουν συμπληρωθεί σε σχέση εξαρτημένης εργασίας υπό τη νομοθεσία άλλου κράτους μέλους, εφόσον βάσει των περιόδων αυτών έχουν καταβληθεί παροχές της ιδίας φύσεως στο άλλο κράτος μέλος,

ή

πρέπει το άρθρο 12, παράγραφος 1, εδάφιο 1, του κανονισμού 1408/71 να εφαρμόζεται ως προς τις παροχές ανεργίας κατά τρόπον ώστε για τη γένεση του μεταγενεστέρου δικαιώματος να λαμβάνονται υπόψη οι περίοδοι ασφαλίσεως ανεξάρτητα από το πρώτο δικαίωμα, αλλά να αφαιρούνται από το χρονικό διάστημα της καταβολής της μεταγενέστερης παροχής οι ημέρες για τις οποίες καταβλήθηκε παροχή βάσει του πρώτου δικαιώματος;

3) α) Είναι η βεβαίωση, την οποία εκδίδει κατά το άρθρο 84, παράγραφος 2, του κανονισμού 574/72 ο αρμόδιος για την ανεργία φορέας του κράτους μέλους στη νομοθεσία του οποίου υπαγόταν για τελευταία φορά ο διακινούμενος εργαζόμενος, δεσμευτική για τους αρμόδιους φορείς των άλλων κρατών μελών και τα δικαστήριά τους, εφόσον στη βεβαίωση αναφέρεται ότι ο διακινούμενος εργαζόμενος δεν έχει δικαίωμα παροχών κατά το άρθρο 69 του κανονισμού 1408/71;

β) Πότε μπορεί ο άνεργος, κατά το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, εδάφιο 3, του κανονισμού 1408/71, να διεκδικήσει δυνάμει των διατάξεων του άρθρου 69 του ίδιου κανονισμού παροχές κατά τη νομοθεσία στην οποία υπαγόταν για τελευταία φορά, οπότε αναστέλλεται προσωρινά η χορήγηση παροχών κατά τη νομοθεσία του κράτους στο οποίο κατοικεί;

γ) Σημαίνει η κατά το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, εδάφιο 3, του κανονισμού 1408/71 αναστολή της χορηγήσεως παροχών κατά τη νομοθεσία του κράτους μέλους στο οποίο κατοικεί ή επιστρέφει ο άνεργος, αναστολή που ισχύει για το διάστημα κατά το οποίο ο άνεργος μπορεί να διεκδικήσει κατά το άρθρο 69 του ίδιου κανονισμού παροχές κατά τη νομοθεσία στην οποία υπαγόταν για τελευταία φορά, ότι ο άνεργος μόνον κατά το διάστημα αυτό δεν λαμβάνει τις παροχές του αρμοδίου φορέα του κράτους κατοικίας και ότι στη συνέχεια λαμβάνει τις παροχές αυτές πλήρως, ή έχει η αναστολή της καταβολής των παροχών ως συνέπεια και ότι το χρονικό διάστημα της καταβολής μειώνεται κατά τις ημέρες της αναστολής; »

10. Στη Διάταξη περί παραπομπής το Bundessozialgericht εκθέτει τα εξής:

« Α. Προϋπόθεση της υπάρξεως του δικαιώματος επί επιδόματος ανεργίας είναι η συμπλήρωση ορισμένου χρόνου. Προς τούτο, η ενάγουσα θα έπρεπε (άρθρο 104, παράγραφος 1, του Arbeitsförderungsgesetz, στο εξής: AFG), κατά τη διάρκεια της τριετίας που προβλέπει το άρθρο 104, παράγραφος 3, του AFG και η οποία εξικνείται εν προκειμένω από τις 19 Δεκεμβρίου 1981 μέχρι τις 18 Δεκεμβρίου 1984 (άρθρο 104, παράγραφος 2, του AFG), να έχει εργαστεί επί 360 ημερολογιακές ημέρες σε εργασία για την οποία να υφίσταται υποχρέωση καταβολής εισφορών στο εναγόμενο Bundesanstalt für Arbeit (στο εξής: BA) (άρθρο 168 του AFG). Η ενάγουσα δεν μπορεί να αποδείξει τη συμπλήρωση αυτών των περιόδων εργασίας. Κατά τη διάρκεια της ανωτέρω τριετίας εργάσθηκε μόνο στο Ηνωμένο Βασίλειο. Για την εργασία αυτή υπήρχε μεν στο Ηνωμένο Βασίλειο — υπό ευρεία έννοια — ασφαλιστική κάλυψη, δεν υπήρχε όμως υποχρέωση καταβολής προς το εναγόμενο.

Η ενάγουσα πάντως ορθώς επικαλείται το άρθρο 67 του κανονισμού 1408/71, κατά το οποίο ο αρμόδιος φορέας κράτους μέλους, η νομοθεσία του οποίου εξαρτά την κτήση του δικαιώματος παροχών από τη συμπλήρωση περιόδων ασφαλίσεως, λαμβάνει υπόψη, εφόσον είναι αναγκαίο, και τις περιόδους ασφαλίσεως που συμπληρώθηκαν υπό την ιδιότητα του μισθωτού υπό τη νομοθεσία άλλου κράτους μέλους, σαν να επρόκειτο για περιόδους ασφαλίσεως που διανύθηκαν υπό τη νομοθεσία που εφαρμόζει ο φορέας αυτός. Η ενάγουσα βέβαια δεν είχε συμπληρώσει αμέσως προηγουμένως περιόδους ασφαλίσεως κατά τη γερμανική νομοθεσία, βάσει της οποίας ζητούνται οι παροχές, πράγμα όμως που είναι κατά το άρθρο 67, παράγραφος 3, του κανονισμού 1408/71 προϋπόθεση της εφαρμογής της ευνοϊκής αυτής ρυθμίσεως. Οι παράγραφοι 1 και 2 όμως του άρθρου 67 του κανονισμού 1408/71 εφαρμόζονται και στις περιπτώσεις στις οποίες αναφέρεται το άρθρο

71, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού. Κατά την άποψη του δικάζοντος τμήματος, εν προκειμένω συντρέχει μία από τις περιπτώσεις αυτές.

(...) Η ενάγουσα δεν ήταν μεν "μεθοριακός εργαζόμενος" κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1408/71, ανήκει πάντως, ανεξάρτητα από την απασχόλησή της στο Ηνωμένο Βασίλειο κατά τη διαμονή της εκεί, η οποία ήταν αναπόφευκτη, στην κατηγορία των εργαζομένων οι οποίοι, κατά το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, εδάφιο 1, του κανονισμού 1408/71, κατοικούν σε άλλο κράτος μέλος ή επιστρέφουν στο έδαφος του κράτους αυτού, καθόσον στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας βρίσκονταν τόσο η οικία της όσο και το σύνηθες κέντρο των συμφερόντων της. Κατά την άποψη του δικάζοντος τμήματος, η επ' αυτών απόφαση του Landessozialgericht, που στηριζόταν στην εφαρμογή των κριτηρίων που έχουν διαμορφωθεί με τη νομολογία του Δικαστηρίου των ΕΚ, ήταν ορθή.

Β. Αν επομένως η ενάγουσα λάβει, κατά το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, εδάφιο 1, του κανονισμού 1408/71, παροχές σύμφωνα με τη νομοθεσία της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, σαν να είχε εργαστεί για τελευταία φορά στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία, το εναγόμενο πρέπει να συνυπολογίσει τις περιόδους ασφαλίσεως που συμπλήρωσε η ενάγουσα στο Ηνωμένο Βασίλειο σαν να επρόκειτο για περιόδους ασφαλίσεως που έχουν συμπληρωθεί σύμφωνα με τον AFG. Δεδομένου ότι η ενάγουσα έχει συμπληρώσει κατά τη διάρκεια της τριετίας στο Ηνωμένο Βασίλειο περίοδο ασφαλίσεως 547 ημερών, θα συμπλήρωνε τον αναγκαίο χρόνο για να έχει αξίωση επί του επιδόματος ανεργίας και θα είχε, κατά το άρθρο 106, παράγραφος 1, εδάφιο 3, του AFG (όπως διαμορφώθηκε με τον νόμο περί προϋπολογισμού του 1983, της 20ής Δεκεμβρίου 1982, BGBl. [Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της ΟΔΓ] I, σ. 1857), αξίωση για τη λήψη του επιδόματος επί 156 ημέρες. Επειδή όμως η ενάγουσα ζήτησε παροχές ανεργίας και από τον φορέα του αρμοδίου κράτους, ανακύπτει το κρίσιμο για την απόφαση επί της αγωγής ερώτημα αν το γεγονός αυτό εμποδίζει τη γένεση δικαιώματος έναντι του φορέα του κράτους κατοικίας ή αν πρέπει να ληφθεί υπόψη τουλάχιστον για τη διάρκεια της καταβολής των παροχών. Σκοπός του άρθρου 71 του κανονισμού 1408/71 είναι η χορήγηση στον διακινούμενο εργαζόμενο των παροχών υπό τις ευνοϊκότερες για την εξεύρεση εργασίας συνθήκες, αυτό όμως δεν σημαίνει κατ' ανάγκη ότι ο διακινούμενος εργαζόμενος που βρίσκεται σε πλήρη ανεργία έχει τη δυνατότητα να ζητήσει καταρχάς την καταβολή των παροχών από τον αρμόδιο φορέα και στη συνέχεια και των παροχών του κράτους κατοικίας, και μάλιστα και στις δύο περιπτώσεις για όλο το διάστημα κατά το οποίο προβλέπουν τα εθνικά δίκαια την καταβολή των παροχών αυτών. Η προνομιακή αυτή μεταχείριση των διακινουμένων εργαζομένων που εμπίπτουν στο άρθρο 71 του κανονισμού 1408/71 θα ήταν αδικαιολόγητη έναντι των άλλων μισθωτών, οι οποίοι μπορούν να ζητήσουν την καταβολή των παροχών από έναν μόνο φορέα, δεδομένου μάλιστα ότι οι διακινούμενοι εργαζόμενοι κατέβαλλαν εισφορές σε έναν μόνο ασφαλιστικό φορέα κατά τη διάρκεια κάθε προηγούμενης αποσχολήσεώς τους.

1. Το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 1408/71 δίνει μια δυνατότητα επιλογής. Ο άνεργος μισθωτός μπορεί να υπαχθεί στο σύστημα των παροχών ανεργίας του κράτους στο οποίο εργάσθηκε για τελευταία φορά ή να ζητήσει τη

χορήγηση των παροχών του κράτους στο οποίο κατοικεί ή στο οποίο επιστρέφει (Συλλογή 1982, σ. 1991 = Sozialrecht 6050, άρθρο 71, αριθ. 6). Η ενάγουσα ζήτησε καταρχάς την υπαγωγή της στο σύστημα παροχών του κράτους στο οποίο είχε εργαστεί για τελευταία φορά, καθόσον ζήτησε την καταβολή των παροχών στο Ηνωμένο Βασίλειο. Από τη νομολογία του Δικαστηρίου των ΕΚ το εναγόμενο συνάγει ότι, κατόπιν της χορηγήσεως του επιδόματος ανεργίας κατά το δίκαιο του αρμόδιου κράτους, αποκλείεται η προβολή αξιώσεως κατά του ασφαλιστικού φορέα του κράτους κατοικίας.

Το δικάζον τμήμα δεν συμφωνεί με την άποψη αυτή του εναγομένου. Είναι πάντως ορθό ότι, όταν ο άνεργος μισθωτός, αφού ζητήσει τις παροχές από τον φορέα του αρμόδιου κράτους, αποφασίσει να προσπαθήσει να εξεύρει εργασία στο κράτος κατοικίας και να ζητήσει στο κράτος αυτό τη χορήγηση των παροχών ανεργίας, παραπέμπεται καταρχάς στον αρμόδιο φορέα για τη λήψη των παροχών. Αν δηλαδή στον άνεργο έχει ήδη αναγνωριστεί δικαίωμα λήψεως παροχών από τον αρμόδιο φορέα του κράτους μέλους του οποίου η νομοθεσία ίσχυε γι' αυτόν τελευταία, ο άνεργος λαμβάνει, κατά το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, εδάφιο 2, του κανονισμού 1408/71, παροχές σύμφωνα με το άρθρο 69 του ίδιου κανονισμού. Όταν όμως δεν καταβάλλονται πλέον παροχές, π. χ. επειδή παρήλθε όλο το χρονικό διάστημα επί το οποίο καταβάλλονται οι παροχές κατά το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο ή επειδή παρήλθαν οι τρεις μήνες επί τους οποίους διατηρείται, κατά το άρθρο 69, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του κανονισμού 1408/71, το δικαίωμα του ανέργου να ζητήσει την καταβολή παροχών σε κράτος μέλος άλλο από το αρμόδιο, το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, εδάφιο 3, του κανονισμού 1408/71 δεν αποκλείει την προβολή αξιώσεως κατά του φορέα του κράτους κατοικίας. Η αναστολή δηλαδή που προβλέπεται στο εδάφιο 3 αφορά μόνο την περίοδο κατά την οποία ο άνεργος μπορεί να αξιώσει κατά το άρθρο 69 του κανονισμού την καταβολή παροχών. Δεδομένου ότι η έννομη συνέπεια του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, εδάφιο 1, του κανονισμού 1408/71 συνίσταται ουσιαστικά στην εφαρμογή του άρθρου 67 του ίδιου κανονισμού, τα εδάφια 2 και 3 αφορούν ακριβώς την περίπτωση κατά την οποία ο άνεργος αποκτά βάσει των άρθρων 71 και 67 του κανονισμού αξίωση έναντι του φορέα του κράτους κατοικίας, μολονότι έχει ζητήσει την καταβολή παροχών και από τον αρμόδιο φορέα του κράτους μέλους στη νομοθεσία του οποίου υπαγόταν για τελευταία φορά.

Κατά συνέπεια, μολονότι η άποψη του εναγομένου δεν μπορεί να γίνει δεκτή, η απάντηση στο ανωτέρω ερώτημα είναι αμφίβολη, όπως φαίνεται από τους λόγους ακυρώσεως που προβάλλει ο εναγόμενος ασφαλιστικός φορέας. Η απάντηση στο ερώτημα αυτό πρέπει επομένως να δοθεί από το Δικαστήριο των ΕΚ, το οποίο είναι αρμόδιο επ' αυτού.

2. Εφόσον η χορήγηση παροχών ανεργίας από τον φορέα του κράτους απασχολήσεως δεν αποκλείει οπωσδήποτε τη γένεση αξιώσεως κατά του φορέα του κράτους κατοικίας στην περίπτωση του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, εδάφιο 1, του κανονισμού 1408/71, πρέπει να διευκρινιστεί εν προκειμένω το νομικά κρίσιμο ζήτημα των συνεπειών που έχει το άρθρο 12, παράγραφος 1, εδάφιο 1, του κανονισμού 1408/71 για την κτήση και τη διάρκεια των δικαιωμάτων της ενάγουσας έναντι του εναγομένου φορέα του

κράτους κατοικίας. Η διάταξη αυτή ορίζει ότι αποκλείεται τόσο η κτήση όσο και η διατήρηση δικαιωμάτων λήψεως παροχών της ίδιας φύσεως για την ίδια περίοδο υποχρεωτικής ασφαλίσεως. Το δεύτερο πλέγμα ερωτημάτων, τα οποία τίθενται μόνον εφόσον στο πρώτο ερώτημα δοθεί καταφατική απάντηση, η οποία θα ικανοποιεί τον πλήρως άνεργο μισθωτό, αφορά επομένως τη σχέση μεταξύ του άρθρου 12 και του άρθρου 71 του κανονισμού 1408/71 (στοιχείο α'), τις έννοιες που χρησιμοποιούνται στο άρθρο 12, παράγραφος 1, εδάφιο 1, του κανονισμού 1408/71 (στοιχείο β') και την εφαρμογή τους σε σχέση με τις παροχές ανεργίας (στοιχείο γ').

α) Καταρχάς τίθεται το ερώτημα αν στο πλαίσιο του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 1408/71 υπάρχει η δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 12, παράγραφος 1, εδάφιο 1, του κανονισμού αυτού. Στο ερώτημα αυτό το δικάζον τμήμα δίνει καταφατική απάντηση. Το δικάζον τμήμα φρονεί ότι οι ρυθμίσεις του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, εδάφια 2 και 3, του κανονισμού 1408/71 δεν εμποδίζουν την εφαρμογή αυτή, καθόσον έχουν σκοπό να υποχρεώσουν τον μισθωτό να στραφεί καταρχάς κατά του αρμόδιου φορέα του κράτους μέλους και να εμποδίσουν την ταυτόχρονη καταβολή παροχών της ίδιας φύσεως, αλλά δεν αναφέρουν καθόλου πώς κτώνται ή διατηρούνται τα δικαιώματα επί των παροχών της ιδίας φύσεως.

β) Προϋπόθεση της εφαρμογής του άρθρου 12, παράγραφος 1, εδάφιο 1, του κανονισμού 1408/71 είναι η ύπαρξη ίδιας φύσεως παροχών. Επομένως, πρέπει να εξεταστεί αν η αξίωση για επίδομα ανεργίας και η παροχή που έλαβε η ενάγουσα στο Ηνωμένο Βασίλειο είναι της ίδιας φύσεως. Ίδιας φύσεως είναι οι παροχές των οποίων το αντικείμενο και ο σκοπός, καθώς και η βάση υπολογισμού και οι προϋποθέσεις χορηγήσεως είναι όμοιες (Sozialrecht 6050, άρθρο 12, αριθ. 16 — Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1983, σ. 1385 = Sozialrecht 6050, άρθρο 46, αριθ. 19 — Συλλογή 1983, σ. 2157 = Sozialrecht 6050, άρθρο 46, αριθ. 20). Τα αμφισβητούμενα ζητήματα εν προκειμένω δεν αφορούν τα κριτήρια "αντικείμενο και σκοπός". Αντίθετα, στην περίπτωση των παροχών ανεργίας δεν είναι βέβαιο πότε συμπίπτουν η βάση υπολογισμού και οι προϋποθέσεις για τη χορήγησή τους. Επί των ζητημάτων αυτών δεν έχει αποφανθεί ακόμη, καθόσον γνωρίζει το δικάζον τμήμα, το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Κατά το γερμανικό δίκαιο, προϋπόθεση για τη γένεση δικαιώματος επί επιδόματος ανεργίας είναι, πέρα από ορισμένες υποχρεώσεις για υποβολή δηλώσεων και αιτήσεων και πέρα από την ύπαρξη της ανεργίας, να έχει τεθεί ο άνεργος στη διάθεση του οργανισμού απασχολήσεως εργατικού δυναμικού και να έχει συμπληρώσει ορισμένη χρονική περίοδο (άρθρο 100, παράγραφος 1, του AFG). Η συμπλήρωση του αναγκαίου χρόνου εξαρτάται από τη διάρκεια της εργασίας με υποχρεωτική καταβολή εισφορών επί ορισμένες περιόδους πριν από την επέλευση της ανεργίας, η διάρκεια δε αυτή προσδιορίζει και τη διάρκεια της καταβολής του επιδόματος ανεργίας (άρθρα 104 και 106 του AFG). Η συμπλήρωση περιόδων υποχρεωτικής ασφαλίσεως αποτελεί και κατά το δίκαιο του Ηνωμένου Βασιλείου προϋπόθεση, το κύριο όμως κριτήριο, κατά το δίκαιο αυτό, είναι το άθροισμα των εισφορών, το οποίο πρέπει να φθάνει ορισμένο ύψος, πράγμα που δίνει τη δυνατότητα στους μισθωτούς με μεγαλύτερες αποδοχές να αποκτούν δικαίωμα επί του επιδόματος ανεργίας σε μικρότερο χρονικό διάστημα. Κατά κανόνα δηλαδή υφίσταται δικαίωμα επί του βρετανικού επιδόματος ανεργίας, όταν έχει καταβληθεί στον οργανισμό κοινωνικής ασφαλίσεως κατά τη

διάρκεια ενός οποιουδήποτε οικονομικού έτους συνολικό ποσό ίσο προς το εικοσιπενταπλάσιο του ποσού της ελάχιστης εισφοράς και όταν κατά τη διάρκεια του οικονομικού έτους (6 Απριλίου μέχρι 5 Απριλίου του επόμενου έτους) το οποίο προηγείται του έτους της χορηγήσεως του επιδόματος (πρώτη Κυριακή του Ιανουαρίου μέχρι πρώτο Σάββατο του επόμενου έτους) έχουν καταβληθεί ή πιστωθεί εισφορές ίσες προς το πεντηκονταπλάσιο του ποσού των ελάχιστων εισφορών (βλ. Werner: *Mitteilungen aus der Arbeitsmarkt- und Berufsforschung*, 1984, σ. 511, σ. 517 και 518). Ενώ η διάρκεια της καταβολής των επιδομάτων κατά το γερμανικό δίκαιο εξαρτάται από τη διάρκεια της εργασίας με υποχρεωτική καταβολή εισφορών κατά τα έτη που προηγούνται της ανεργίας, το επίδομα ανεργίας καταβάλλεται στο Ηνωμένο Βασίλειο κατά κανόνα για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, που είναι στην πράξη ίσο με ένα έτος (Werner, όπ.π.)

Διαφορές υφίστανται και ως προς το ύψος του επιδόματος. Ενώ στο Ηνωμένο Βασίλειο για την ενίσχυση των ανέργων χορηγούνται για τον αιτούντα και τον/την σύζυγο που έχει τη μέριμνα των τέκνων ορισμένα κατ' αποκοπή ποσά, το ύψος των οποίων ποικίλλει ανάλογα με το αν έχει συμπληρωθεί η συντάξιμη ηλικία (Werner, όπ.π.), το γερμανικό επίδομα ανεργίας ισούται με το 63 % του μέσου μέχρι τούδε καθαρού μισθού και, σε ορισμένες περιπτώσεις, του καθαρού μισθού που θα μπορούσε να καταβληθεί βάσει της συλλογικής συμβάσεως (άρθρα 111 και 112 του AFG). Για τους ανέργους με τέκνα, το επί του καθαρού μισθού ποσοστό ανέρχεται σε 68 % (άρθρο 111, παράγραφος 1, του AFG).

Το ερώτημα 2 β αφορά επομένως τα κριτήρια, βάσει των οποίων πρέπει να θεωρείται ότι η βάση υπολογισμού των επιδομάτων ανεργίας και οι προϋποθέσεις για τη χορήγησή τους είναι όμοιες κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου των ΕΚ. Επ' αυτού το δικάζον τμήμα θεωρεί ότι δεν είναι αναγκαία η απόλυτη ομοιότητα, διότι στην περίπτωση αυτή δεν θα μπορούσε ποτέ να εφαρμοστεί η αρχή που καθιερώνεται με το άρθρο 12, παράγραφος 1, εδάφιο 1, του κανονισμού 1408/71. Συνεπώς, πρέπει να θεωρηθεί ότι αρκεί το γεγονός ότι τόσο στο Ηνωμένο Βασίλειο όσο και στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας τίθεται ως προϋπόθεση να συντρέχει ανεργία και ο άνεργος να διατίθεται να εργαστεί και να έχει συμπληρώσει ορισμένες περιόδους ασφαλίσεως και ότι σκοπός και των δύο παροχών είναι να εξασφαλίσουν στον άνεργο τα προς το ζην, καθόσον λόγω της ανεργίας δεν λαμβάνει πλέον αμοιβή για την εργασία του.

γ) Τέλος, τίθεται το ζήτημα του τρόπου εφαρμογής του άρθρου 12, παράγραφος 1, εδάφιο 1, του κανονισμού 1408/71: Πράγματι η διάταξη αυτή δεν προβλέπει ρητά πώς εφαρμόζεται η απαγόρευση κτήσεως και διατηρήσεως περισσότερων της μιας παροχών της ίδιας φύσεως, που ανάγονται στην ίδια περίοδο υποχρεωτικής ασφαλίσεως.

Πρώτον, δεν υπάρχει καμία ρύθμιση που να προβλέπει ποια από τις διάφορες παροχές ίδιας φύσεως δεν μπορεί να αναχθεί πλέον σε ορισμένη περίοδο υποχρεωτικής ασφαλίσεως. Το δικάζον τμήμα φρονεί ότι, κατά την εφαρμογή του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 1408/71, κρίσιμο είναι το χρονικό σημείο της γενέσεως του δικαιώματος και ότι σε σχέση με τα δικαιώματα που γεννώνται μεταγενέστερα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι οι περίοδοι υποχρεωτικής ασφαλίσεως έχουν ήδη "αναλωθεί" για τη γένεση του προηγούμενου δικαιώματος.

Δεύτερον, ανακύπτει το ερώτημα πώς πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η "αναλωθείσα" περίοδος ασφαλίσεως. Από το γράμμα του άρθρου 12, παράγραφος 1, εδάφιο 1, του κανο-

νισμού 1408/71 συνάγεται ότι οι ασφαλιστικές περίοδοι επί των οποίων στηρίχθηκε το πρώτο δικαίωμα δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη και δεύτερη φορά. Εν προκειμένω αυτό θα σήμαινε ότι οι ασφαλιστικές περίοδοι βάσει των οποίων γεννήθηκε κατά το δίκαιο του Ηνωμένου Βασιλείου το δικαίωμα επί του επιδόματος ανεργίας δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη και για τη συμπλήρωση του αναγκαίου χρόνου για τη γένεση αξιώσεως έναντι του εναγομένου Bundesanstalt για τη χορήγηση του γερμανικού επιδόματος ανεργίας. Ανάλογα με τη διάρκεια των ασφαλιστικών περιόδων που ήσαν στη συγκεκριμένη περίπτωση αναγκαίες για τη γένεση κατά το δίκαιο του Ηνωμένου Βασιλείου του δικαιώματος επί του επιδόματος ανεργίας θα μπορούσαν ενδεχομένως οι εναπομένουσες "μη αναλωθείσες" ασφαλιστικές περίοδοι να μην αρκούν (πλέον) για τη συμπλήρωση του αναγκαίου χρόνου για τη χορήγηση του γερμανικού επιδόματος ή έστω για την καταβολή του επιδόματος αυτού επί 156 ημέρες (βλ. άρθρο 67, παράγραφος 4, του κανονισμού 1408/71).

Η απαγόρευση κτήσεως και διατηρήσεως δικαιώματος επί πλειόνων παροχών ιδίας φύσεως για τις ίδιες ασφαλιστικές περιόδους θα μπορούσε πάντως να εφαρμοστεί και με τον εξής τρόπο: από τη διάρκεια της καταβολής της μεταγενέστερης παροχής θα μπορούσαν να αφαιρούνται μόνον οι ημέρες για τις οποίες καταβλήθηκε η παροχή βάσει του πρώτου δικαιώματος. Κατά τον τρόπο αυτόν ενεργεί το εναγόμενο Bundesanstalt· αφαιρεί τον χρόνο καταβολής της αλλοδαπής παροχής από τον χρόνο κατά τον οποίο θα καταβαλλόταν κανονικά η γερμανική παροχή (υπηρεσιακή εγκύκλιος 31/90 της 12ης Μαρτίου 1990, αριθ. 1.5). Η διαδικασία αυτή είναι αναμφισβήτητα πιο πρακτική από τη διαδικασία που προβλέπει το κείμενο του κανονισμού, καθόσον ο φορέας της χώρας κατοικίας απαλλάσσεται από την υποχρέωση εξακριβώσεως των περιόδων υποχρεωτικής ασφαλίσεως επί των οποίων βασίστηκε η γένεση ή η διατήρηση του αλλοδαπού δικαιώματος. Στην προκειμένη περίπτωση η διαδικασία που ακολουθεί το εναγόμενο συνεπάγεται ότι η ενάγουσα θα είχε καταρχήν δικαίωμα να της καταβληθεί επίδομα ανεργίας επί 156 εργάσιμες ημέρες αλλά από τις ημέρες αυτές θα έπρεπε να αφαιρεθούν οι — 40 περίπου — εργάσιμες ημέρες μέχρι την 21η Αυγούστου 1984, κατά τις οποίες η ενάγουσα έλαβε παροχές λόγω ανεργίας από τον αρμόδιο ασφαλιστικό φορέα.

3. Εφόσον κατόπιν των απαντήσεων που θα δώσει το Δικαστήριο των ΕΚ στα ανωτέρω ερωτήματα θεωρηθεί ότι η ενάγουσα έχει καταρχήν δικαίωμα για τη χορήγηση γερμανικού επιδόματος ανεργίας κατά το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, εδάφιο 1, και το άρθρο 67 του κανονισμού 1408/71, νομικά κρίσιμο για την έκδοση αποφάσεως επί της αγωγής είναι επιπλέον το ζήτημα — που επομένως πρέπει να εξεταστεί — ποιες έννομες συνέπειες έχει για το δικαίωμα αυτό το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, εδάφια 2 και 3, του κανονισμού 1408/71.

Κατά το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, εδάφιο 2, του κανονισμού 1408/71, ο άνεργος λαμβάνει παροχές σύμφωνα με το άρθρο 69, αν στον άνεργο αυτό έχει αναγνωριστεί το δικαίωμα παροχών σε βάρος του αρμόδιου φορέα του κράτους μέλους, στη νομοθεσία του οποίου υπαγόταν τελευταία. Δεδομένου ότι τούτο συνέβη εν προκειμένω, το κρίσιμο ζήτημα είναι αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 69 του κανονισμού 1408/71. Από τη βεβαίωση Ε 301, την οποία εξέδωσε ο αρμόδιος βρετανικός φορέας, προκύπτει ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις αυτές· στη βεβαίωση αυτή αναφέρεται ότι η ενάγουσα δεν έχει δικαίωμα παροχών κατά το άρθρο 69 του κανονισμού 1408/71, επειδή δεν έχει δικαίωμα επί

παροχών κατά το δίκαιο του φορέα αυτού. Από τη βεβαίωση δεν προκύπτει ο λόγος για τον οποίο η ενάγουσα δεν έχει δικαίωμα επί παροχών κατά το δίκαιο του ασφαλιστικού αυτού φορέα. Δεδομένου ότι η διάρκεια της καταβολής του επιδόματος ανεργίας στο Ηνωμένο Βασίλειο ανέρχεται κατά κανόνα σε 312 ημέρες και συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 69, παράγραφος 1, στοιχεία α' και β', του κανονισμού 1408/71, θα μπορούσαν δε να συντρέχουν και οι προϋποθέσεις του στοιχείου γ', αφού η ενάγουσα, όπως διαπίστωσε το Landessozialgericht, προσπάθησε να εξεύρει εργασία στο Ηνωμένο Βασίλειο από τον Αύγουστο μέχρι τον Νοέμβριο, θα ήταν σκόπιμο να εξεταστεί αν το περιεχόμενο της βεβαιώσεως είναι ορθό.

α) Ο έλεγχος όμως αυτός δεν επιτρέπεται να διενεργηθεί, αν η βεβαίωση που χορηγείται κατά το άρθρο 84, παράγραφος 2, του κανονισμού 574/72 και πιστοποιεί ότι ο διακινούμενος εργαζόμενος δεν έχει δικαίωμα παροχών κατά το δίκαιο του εκδόντος ασφαλιστικού φορέα (και ότι επομένως δεν υπάρχει δικαίωμα κατά το άρθρο 69 του κανονισμού 1408/71) είναι δεσμευτική για τους ασφαλιστικούς φορείς των άλλων κρατών μελών και τα δικαστήρια, όταν εκδικάζουν αγωγές στρεφόμενες κατά των φορέων αυτών. Το δικάζον τμήμα θεωρεί πάντως ότι οι βεβαιώσεις αυτές δεν είναι δεσμευτικές. Πουθενά δεν προβλέπεται ότι οι βεβαιώσεις κατά τα άρθρα 80 και 84 του κανονισμού 574/72 είναι δεσμευτικές. Οι βεβαιώσεις αυτές αποτελούν κατ' ουσίαν ένα βοήθημα που παρέχει ο τελευταίος αρμόδιος ασφαλιστικός φορέας στους φορείς των άλλων κρατών μελών (και ενδεχομένως στα δικαστήρια στα άλλα κράτη μέλη), ώστε οι φορείς αυτοί να μπορούν χωρίς δυσκολία να αποφασίζουν ορθά επί των αξιώσεων που προβάλλονται κατά των φορέων των άλλων κρατών μελών. Αυτό όμως δεν απαγορεύει στον ασφαλιστικό φορέα του άλλου κράτους μέλους, κατά του οποίου προβάλλεται η αξίωση, ή στο δικαστήριο να προβεί αυτοτελώς σε ορισμένους ελέγχους. Όπως όμως προκύπτει από τη δικαστηριακή πρακτική, το ζήτημα της δεσμευτικότητας ερίζεται και επομένως είναι σκόπιμο να διασαφηνιστεί από το Δικαστήριο των ΕΚ.

β) Αν η βεβαίωση είναι δεσμευτική, καθόσον πιστοποιεί την έλλειψη δικαιώματος κατά το άρθρο 69 του κανονισμού 1408/71, ή προκύπτει ότι τα στοιχεία του βρετανικού ασφαλιστικού φορέα είναι ορθά, επειδή η ενάγουσα έχασε π. χ. το δικαίωμά της επί του επιδόματος ανεργίας, επειδή δεν εκπλήρωσε κάποιες υποχρεώσεις υποβολής δηλώσεων, τίθεται το ζήτημα αν εφαρμόζεται το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, εδάφιο 3, του κανονισμού 408/71.

Κατά τη διάταξη αυτή, η καταβολή των παροχών κατά τη νομοθεσία του κράτους στο οποίο κατοικεί οι μισθωτός αναστέλλεται για την περίοδο κατά την οποία ο μισθωτός αυτός μπορεί, δυνάμει του άρθρου 69 του κανονισμού, να διεκδικήσει παροχές κατά τη νομοθεσία στην οποία υπογόταν τελευταία. Είναι αμφίβολο αν αυτό συμβαίνει μόνον όταν πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις που θέτει το άρθρο 69 του κανονισμού, προκειμένου η αξίωση κατά του αρμοδίου φορέα να μπορεί να προβληθεί σε άλλο κράτος μέλος, ή αν αρκεί να μπορούσε ο μισθωτός, χωρίς να θίγονται τα δικαιώματα που αντλεί από το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 1408/71, να πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 69 του ίδιου κανονισμού, αλλά δεν μερίμνησε προς τούτο. Αυτό θα κάλυπτε π.χ. την περίπτωση

στην οποία η ενάγουσα, μολονότι εξακολουθούσε να προσπαθεί να εξεύρει εργασία στο Ηνωμένο Βασίλειο, είχε χάσει το δικαίωμά της στη χώρα αυτή για χορήγηση επιδόματος ανεργίας, επειδή παρέλειψε να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της ως προς την υποβολή ορισμένων δηλώσεων.

γ) Αν εφαρμόζεται τέλος το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, εδάφιο 3, του κανονισμού 1408/71, τότε τίθεται το κρίσιμο ερώτημα των εννόμων συνεπειών που έχει η προβλεπόμενη στο άρθρο αυτό αναστολή της καταβολής των παροχών κατά τη νομοθεσία του κράτους στο οποίο κατοικεί ο άνεργος. Σημαίνει η αναστολή μόνο ότι ο άνεργος δεν λαμβάνει κατά το διάστημα αυτό τις παροχές του κράτους κατοικίας, αλλ' ότι μετά το διάστημα αυτό μπορεί να διεκδικήσει την καταβολή παροχών από τον φορέα του κράτους κατοικίας για όλο το προβλεπόμενο διάστημα ή μειώνεται η διάρκεια της καταβολής της παροχής και κατά τις ημέρες της αναστολής; Το δικάζον τμήμα θεωρεί σχετικά ότι δεν δικαιολογείται η μείωση του χρονικού διαστήματος καταβολής των παροχών από τον φορέα του κράτους κατοικίας, αν το σχετικό δικαίωμα βασίζεται σε τελείως διαφορετικές ασφαλιστικές περιόδους από ό,τι η αξίωση κατά του φορέα του αρμόδιου κράτους. Το ίδιο συμβαίνει και όταν το άρθρο 12, παράγραφος 1, εδάφιο 1, του κανονισμού 1408/71 εφαρμόζεται κατά τρόπο ώστε να λαμβάνεται υπόψη για τη μεταγενέστερη παροχή η "αναλωθείσα" ασφαλιστική περίοδος ή η διάρκεια καταβολής της παροχής του άλλου φορέα (βλ. ανωτέρω). Αν αντίθετα το άρθρο 12, παράγραφος 1, εδάφιο 1, του κανονισμού 1408/71 δεν εφαρμόζεται καταρχήν στο πλαίσιο του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 1408/71, η μείωση είναι επιβεβλημένη, προκειμένου να αποφευχθεί η παροχή αδικαιολόγητου οφέλους προς τον διακινούμενο εργαζόμενο και η συνακόλουθη επιβολή επιβαρύνσεως επί όλων των ασφαλιστικών φορέων. Αν δηλαδή ο διακινούμενος εργαζόμενος, στην περίπτωση του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 1408/71, δεν χάνει το δικαίωμα επιλογής, όταν διεκδικεί την καταβολή της πρώτης παροχής, και δεν εφαρμόζεται το άρθρο 12, παράγραφος 1, εδάφιο 1, του ίδιου κανονισμού και επιπλέον οι παροχές κατά το άρθρο 69 του ίδιου κανονισμού δεν μειώνουν τον χρόνο καταβολής των αναστελλομένων παροχών του κράτους μέλους, ο διακινούμενος εργαζόμενος θα μπορούσε να διεκδικήσει την πλήρη ικανοποίηση της αξιώσεώς του αρχικά κατά του φορέα του αρμόδιου κράτους και στη συνέχεια κατά του φορέα του κράτους κατοικίας, μολονότι για κάθε ασφαλιστική περίοδο κατέβαλε εισφορές μόνο σε έναν φορέα. »

III — Διαδικασία

Η Διάταξη του Bundessozialgericht πρωτοκολλήθηκε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 2 Απριλίου 1991.

Σύμφωνα με το άρθρο 20 του Πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου, γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπουμένη από τον E. Röder, η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπουμένη από τους Ph. Pouzoulet και C. Chavance, και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπουμένη από την M. Πατακιά, μέλος της Νομικής της Υπηρεσίας, επικουρουμένη από τον B. Schulte.

Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή και μετά από ακρόαση του γενικού εισαγγελέα, το Δικαστήριο αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία χωρίς προηγούμενη διεξαγωγή αποδείξεων και να αναθέσει την εκδίκαση της υποθέσεως στο τέταρτο τμήμα.

IV — Περίληψη των γραπτών παρατηρήσεων που κατατέθηκαν στο Δικαστήριο

1. *Οι παρατηρήσεις της Γερμανικής Κυβερνήσεως*

Όσον αφορά το πρώτο ερώτημα, η Γερμανική Κυβέρνηση προτείνει να δοθεί κατ' αρχήν καταφατική απάντηση, για τους λόγους που εξέθεσε το Bundessozialgericht.

Όσον αφορά τα ερωτήματα 2) α) και 2) β), η Γερμανική Κυβέρνηση παρατηρεί ότι το άρθρο 12 του κανονισμού 1408/71 δεν απαγορεύει τη χορήγηση στον άνεργο μισθωτό καταρχάς των παροχών του κράτους απασχολήσεως και εν συνεχεία των παροχών του κράτους κατοικίας. Οι παροχές αυτές ανάγονται σε διαφορετικές περιόδους και δεν πρέπει να θεωρούνται ως παροχές ιδίας φύσεως. Εν συνεχεία, η Γερμανική Κυβέρνηση θεωρεί ότι τυγχάνει εφαρμογής η δεύτερη εναλλακτική λύση που μνημονεύεται στο ερώτημα 2) γ). Το άρθρο 12 δεν αποκλείει το ενδεχόμενο να λαμβάνει ένας μισθωτός, για διαφορετικές περιόδους κατά τη διάρκεια της ανεργίας, παροχές σύμφωνα με το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', πρώτη και δεύτερη περίπτωση. Η διάρκεια της καταβολής των παροχών ανεργίας και στα δύο ενδιαφερόμενα κράτη, η οποία πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όταν εξετάζεται το ερώτημα αν οι δύο παροχές είναι ιδίας φύσεως κατά την έννοια του άρθρου 12, είναι ωστόσο περιορισμένη. Εάν, για παράδειγμα, στο δεύτερο κράτος μέλος, το ύψος των παροχών μειώνεται βαθμιαίως, το ύψος των παροχών που πρέπει να καταβληθούν στο εν λόγω κράτος υπολογίζεται σε σχέση με τη διάρκεια της καταβολής παροχών στον μισθωτό στο πρώτο κράτος μέλος. Αποφεύγεται έτσι η διπλή καταβολή παροχών της ιδίας φύσεως, δηλαδή για την ίδια περίοδο ανεργίας, και συνεπώς η διπλή καταβολή των παροχών στο ακέραιο. Η ίδια σκέψη οδηγεί στο συμπέρασμα ότι πρέπει να αφαιρεθούν από τη συνολική διάρκεια καταβολής παροχών στον ασφαλισμένο κατά το δίκαιο του δευτέρου κράτους μέλους οι περίοδοι κατά τις οποίες ο μισθωτός αυτός έλαβε παροχές της ιδίας φύσεως από το πρώτο κράτος μέλος.

Όσον αφορά το ερώτημα 3) α), η Γερμανική Κυβέρνηση συμμερίζεται τις σκέψεις του Bundessozialgericht. Προσθέτει ότι και πρακτικοί λόγοι συνηγορούν υπέρ της απόψεως αυτής. Όταν χορηγούνται οι βεβαιώσεις αυτές, είναι αδύνατον να αποφευχθούν σφάλματα. Η παρούσα περίπτωση αποτελεί παράδειγμα εσφαλμένης βεβαιώσεως. Όσον αφορά το ερώτημα 3) β), η Γερμανική Κυβέρνηση παρατηρεί ότι ο άνεργος μπορεί να αξιώσει την καταβολή των παροχών κατά τη νομοθεσία στην οποία είχε υπαχθεί για τελευταία φορά μόνο εφόσον συντρέχουν όλες οι προϋποθέσεις που θέτει το άρθρο 69 για την εξαγωγή του δικαιώματος αυτού.

Ως προς το ερώτημα 3) γ), η Γερμανική Κυβέρνηση παραπέμπει στην απάντησή της στο ερώτημα 2) γ). Η διάρκεια της πραγματικής λήψεως παροχών κατά τις διατάξεις του κράτους της απασχολήσεως πρέπει εν πάση περιπτώσει να αφαιρείται από τη διάρκεια του δικαιώματος λήψεως παροχών στο κράτος

κατοικίας. Η λύση αυτή είναι σύμφωνη τόσο με το γράμμα όσο και με το πνεύμα του άρθρου 71, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, εδάφιο 3, του κανονισμού 1408/71.

2. *Οι παρατηρήσεις της Γαλλικής Κυβερνήσεως*

Κατά τη Γαλλική Κυβέρνηση, η παρούσα υπόθεση θέτει ζήτημα αρχής, το οποίο αφορά την ίδια την οικονομία των διατάξεων των σχετικών με τις παροχές ανεργίας του κεφαλαίου 6 του κανονισμού 1408/71. Μετά από σύντομη υπόμνηση του συστήματος και του σκοπού των σχετικών διατάξεων, η Γαλλική Κυβέρνηση παρατηρεί ότι δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι βάσει του άρθρου 67 είναι δυνατόν να στηριχθεί σε μία και μόνη περίοδο ασφαλίσεως ή απασχολήσεως η κατά το κοινοτικό δίκαιο γένεση δικαιωμάτων υπέρ εργαζομένου ο οποίος διεκδικεί διαδοχικά τις παροχές δυνάμει των νομοθεσιών πλειόνων κρατών μελών. Τα προβλήματα που ανακύπτουν στο πλαίσιο του συντονισμού των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως επιλύονται γενικώς βάσει του κανόνα της μιας και μόνης εφαρμοστέας νομοθεσίας, τον οποίο θέτει το άρθρο 13, παράγραφος 1, και ο οποίος επιρρωννύεται από την αρχή του συνυπολογισμού του άρθρου 67, ενώ το άρθρο 12 θεσπίζει τον γενικό κανόνα της απαγορεύσεως της σωρεύσεως. Το άρθρο 71 συνιστά παρέκκλιση από την αρχή του άρθρου 67, παράγραφος 3, καθώς και εφαρμογή της αρχής της απαγορεύσεως της σωρεύσεως.

Η Γαλλική Κυβέρνηση διατυπώνει στη συνέχεια παρατηρήσεις όσον αφορά την κρίση του Landessozialgericht περί της κατοικίας της ενάγουσας. Αναφέρεται καταρχάς στην απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 1977, 76/76, Di Paolo (Slg. 1977, σ. 315). Κατά την άποψη της Γαλλικής Κυβερνήσεως, τα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υποθέσεως παρουσιάζουν ορισμένα χαρακτηριστικά τα οποία πρέπει να ληφθούν υπόψη προκειμένου να τεθούν ορισμένα όρια στην ερμηνεία της έννοιας της συνήθους κατοικίας. Όσον αφορά την ενάγουσα, το Landessozialgericht έκρινε ότι «η συνήθης κατοικία της» εξακολουθούσε να βρίσκεται στη Γερμανία. Στην προκειμένη περίπτωση, η ερμηνεία αυτή είναι συζητήσιμη. Η Γαλλική Κυβέρνηση υπενθυμίζει συναφώς ότι το Δικαστήριο, με την απόφαση της 30ής Μαΐου 1989, 33/88, Allué και Coonan (Συλλογή 1989, σ. 1591), έκρινε ότι το άρθρο 3 επιβάλλει την τήρηση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως σε θέματα κοινωνικής ασφαλίσεως. Η απασχόληση της ενάγουσας καλυπτόταν πλήρως από τις διατάξεις του κανονισμού 1408/71. Δύσκολα γίνεται αντιληπτό πώς, σε μια υπόθεση όπως η υπό κρίση, το κοινοτικό δίκαιο μπορεί να εγγυάται, στο πλαίσιο της ελεύθερης κυκλοφορίας, δικαίωμα διαμονής του διακινουμένου μη μεθοριακού εργαζομένου, υπηκόου άλλου κράτους μέλους, και να γίνεται παράλληλα δεκτό ότι ο εργαζόμενος αυτός δεν κατοικεί στο κράτος της απασχολήσεως. Η Γαλλική Κυβέρνηση διερωτάται αν τα νομικά προβλήματα που τίθενται δεν εμπίπτουν αποκλειστικά στην εσωτερική γερμανική έννομη τάξη. Επιπλέον, η παρούσα υπόθεση διαφέρει από την υπόθεση Reibold. Οποιαδήποτε υπερβολικά ευρεία ερμηνεία της έννοιας της κατοικίας που θα στηριζόταν στην απόφαση αυτή δύσκολα θα συμβιβαζόταν προς το ισχύον κοινοτικό δίκαιο στον τομέα της φορολογίας. Συναφώς, η Γαλλική Κυβέρνηση υπενθυμίζει ότι το Δικαστήριο, με την απόφαση της 23ης Απριλίου 1991, C-297/89, Ryborg (Συλλογή 1991, σ. I-1943), αποφάνθηκε επί της εννοίας που έχει ο όρος «κατοικία» στην οδηγία 83/182/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 28ης Μαρτίου 1983, για τις φορολογικές ατέλειες που εφαρμόζονται στο εσωτερικό της Κοινότητας στις προσωρινές εισαγωγές ορισμένων μεταφορικών μέσων. Η Γαλλική Κυβέρνηση αναφέρεται ιδίως στο άρθρο 7 της οδηγίας αυτής και φρονεί ότι η προϋπόθεση της διάρκειας που θέτει η οδηγία αυτή πληρούται εν προκειμένω. Η γενική μέριμνα για τη συνοχή μεταξύ των διαφόρων κλάδων του κοινοτικού δικαίου επιβάλλει να

θεωρηθεί ότι η ενάγουσα είχε τη συνήθη κατοικία της στη Μεγάλη Βρετανία και όχι στη Γερμανία.

Όσον αφορά το δικαίωμα επί των παροχών ανεργίας, η Γαλλική Κυβέρνηση παρατηρεί ότι η ενάγουσα, εφόσον δήλωσε ότι είναι άνεργη στις αρμόδιες υπηρεσίες του Bath, έκανε χρήση των δικαιωμάτων που απονέμονται στον διακινούμενο εργαζόμενο και συνεπώς επέλεξε σαφώς το βρετανικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως. Εφόσον η ενάγουσα αποζημιώθηκε, κατ' εφαρμογή του άρθρου 67, από το σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως του κράτους της τελευταίας απασχολήσεως, συνάγεται ότι στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η ενάγουσα καταρχήν δεν μπορούσε πλέον να προβάλει αξιώσεις έναντι του αρμοδίου φορέα άλλου κράτους μέλους. Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, η ενάγουσα, αφού μετέφερε την κατοικία της στη Γερμανία, δεν μπορούσε στη συνέχεια να εμπίπτει παρά μόνο στις διατάξεις του άρθρου 69. Μόνο στην περίπτωση μη αναλώσεως των δικαιωμάτων της θα μπορούσε να τεθεί ζήτημα ως προς τη σκοπιμότητα ενδεχομένης διατηρήσεως των δικαιωμάτων που γεννήθηκαν δυνάμει της αγγλικής νομοθεσίας μέχρι την οριστική ανάλωσή τους ή μέχρι τη γένεση νέων δικαιωμάτων δυνάμει της νομοθεσίας του νέου κράτους κατοικίας. Κατά τη Γαλλική Κυβέρνηση, η περίπτωση αυτή ουδόλως ρυθμίζεται από τις επίμαχες διατάξεις. Τα ερωτήματα στην παρούσα υπόθεση είναι ουσιώδη, καθόσον καμιά διάταξη του κανονισμού 1408/71 δεν ρυθμίζει προς το παρόν την κατάσταση των ανέργων οι οποίοι λαμβάνουν παροχές σε ορισμένο κράτος μέλος, στη συνέχεια μεταφέρουν την κατοικία τους σε ένα ή πλείονα άλλα κράτη μέλη και επικαλούνται την ίδια περίοδο ασφαλίσεως δυνάμει του άρθρου 67. Τούτο μπορεί να συμβαίνει στην περίπτωση μεθοριακών εργαζομένων ευρισκομένων σε ανεργία, οι οποίοι εμπίπτουν στο άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο α', δεύτερη περίπτωση, και στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, καθώς και ανέργων οι οποίοι, αφού έλαβαν παροχές ανεργίας σε δεδομένο κράτος μέλος, μεταφέρουν στη συνέχεια την κατοικία τους σε ένα ή πλείονα άλλα κράτη μέλη και ζητούν, μετά την εκ νέου άσκηση δραστηριότητας πολύ σύντομης διάρκειας, την εφαρμογή του άρθρου 67. Στις τρεις αυτές περιπτώσεις, η ίδια περίοδος ασφαλίσεως θα μπορούσε να λαμβάνεται υπόψη διαδοχικά από τους αρμόδιους στον τομέα της ανεργίας φορείς δύο ή πλειόνων κρατών μελών για τη χορήγηση παροχής ανεργίας στον διακινούμενο εργαζόμενο που θα βρισκόταν σε ανεργία και θα ετίθετο διαδοχικά στη διάθεση των δημοσίων υπηρεσιών απασχολήσεως του εκάστοτε τόπου κατοικίας του.

Επικουρικώς, η Γαλλική Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι βάσει της ίδιας περιόδου ασφαλίσεως μπορεί να γεννηθεί δικαίωμα κατά τη νομοθεσία πλειόνων κρατών μελών. Οι επίμαχες διατάξεις του κεφαλαίου 6 του κανονισμού 1408/71 πρέπει να εξεταστούν σε συνδυασμό με τις άλλες διατάξεις που ισχύουν για το σύνολο των παροχών κοινωνικής ασφαλίσεως και ιδίως με τη διάταξη του άρθρου 12, παράγραφος 1, η οποία απαγορεύει τη σώρευση παροχών ιδίας φύσεως οι οποίες ανάγονται στην ίδια περίοδο υποχρεωτικής ασφαλίσεως. Οποιαδήποτε άλλη ερμηνεία θα αντέβαινε προς τον ίδιο τον σκοπό του κανονισμού 1408/71. Η αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων μεταξύ κοινοτικών υπηκόων δικαιολογεί τουλάχιστον την εφαρμογή ενός κανόνα συμψηφισμού των περιόδων χορηγήσεως των παροχών, προκειμένου να εξασφαλιστεί η ίση μεταχείριση μεταξύ των εργαζομένων για τους οποίους ισχύει το άρθρο 71, καθόσον οι μεθοριακοί εργαζόμενοι που εμπίπτουν στις διατάξεις του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο α', δεύτερη περίπτωση, μπορούν να λαμβάνουν τις παροχές μόνο από το κράτος κατοικίας, ενώ οι μη μεθοριακοί εργαζόμενοι, που εμπίπτουν στο άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, έχουν δυνατότητα επιλογής σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου. Κατά συνέπεια, για να δοθεί ενδεχομένως απάντηση στο δεύτερο ερώτημα, θα πρέπει να ληφθεί

υπόψη η οικονομία του κανονισμού 1408/71 και ο σκοπός των διατάξεών του, ο οποίος έγκειται στον συντονισμό των εθνικών νομοθεσιών των διαφόρων κρατών μελών στον τομέα της κοινωνικής ασφαλίσεως και, παράλληλα, στην αποφυγή των σωρεύσεων και των αλληλεπικαλύψεων κατά την εφαρμογή των νομοθεσιών αυτών.

3. *Οι παρατηρήσεις της Επιτροπής*

Κατά την Επιτροπή, το άρθρο 67, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 προβλέπει ότι τα συστήματα ασφαλίσεως κατά της ανεργίας τα οποία εξαρτούν την κτήση του δικαιώματος επί των παροχών από τη συμπλήρωση περιόδων απασχολήσεως λαμβάνουν υπόψη τις περιόδους ασφαλίσεως ή απασχολήσεως που συμπληρώθηκαν κατά τη νομοθεσία οποιουδήποτε άλλου κράτους μέλους. Εντούτοις, κατά την παράγραφο 3, η υποχρέωση αυτή αφορά μόνο το κράτος υπό τη νομοθεσία του οποίου ο άνεργος συμπλήρωσε περιόδους που συνυπολογίζονται για τον σκοπό αυτό. Οι περίοδοι ασφαλίσεως ή απασχολήσεως λαμβάνονται υπόψη μόνο εφόσον υφίσταται ήδη, κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεως για χορήγηση παροχών, υπαγωγή σε σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως. Το άρθρο 71 του κανονισμού 1408/71 προβλέπει παρέκκλιση από τον κανόνα αυτό. Ο εργαζόμενος ο οποίος, χωρίς να είναι μεθοριακός εργαζόμενος, δεν κατοικεί στο κράτος απασχολήσεως, έχει το δικαίωμα, εάν βρίσκεται σε πλήρη ανεργία, να αποφασίσει ποια νομοθεσία θα εφαρμοστεί στην περίπτωσή του όσον αφορά τις παροχές. Σύμφωνα με το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, ο άνεργος, όταν ασκεί αυτό το δικαίωμα επιλογής, τίθεται στη διάθεση των υπηρεσιών απασχολήσεως είτε του κράτους στο οποίο εργάστηκε είτε του κράτους στο οποίο κατοικεί. Επομένως, η διάταξη αυτή εισάγει εξαίρεση από το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο β', του κανονισμού 1408/71, κατά το οποίο ο εργαζόμενος υπόκειται στη νομοθεσία του κράτους στο έδαφος του οποίου απασχολείται. Το Δικαστήριο έδωσε στενή ερμηνεία στην έννοια του « κράτους μέλους στο οποίο κατοικεί » περιορίζοντάς την στο κράτος « όπου ο εργαζόμενος, καίτοι εργάζεται σε άλλο κράτος μέλος, εξακολουθεί να κατοικεί συνήθως και όπου βρίσκεται επίσης το σύνηθες κέντρο των συμφερόντων του » (προαναφερθείσα απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 1977, Di Paolo). Η στενή αυτή ερμηνεία δικαιολογείται, λαμβανομένου υπόψη του σκοπού του άρθρου 71, το οποίο προβλέπει κατ' εξαίρεση, για ορισμένες κατηγορίες εργαζομένων που έχουν δημιουργήσει στενούς δεσμούς με τη χώρα στην οποία έχουν εγκατασταθεί και διαμένουν συνήθως, τη μεταφορά της υποχρεώσεως καταβολής των παροχών ανεργίας από το κράτος της τελευταίας απασχολήσεως στο κράτος κατοικίας. Λαμβανομένων υπόψη των κριτηρίων που διευκρινίστηκαν με την προαναφερθείσα απόφαση Di Paolo και με την απόφαση της 13ης Νοεμβρίου 1990, C-216/89, Reibold (Συλλογή 1990, σ. I-4163), ο εργαζόμενος ο οποίος, στο πλαίσιο της επαγγελματικής του εκπαιδεύσεως, μεταβαίνει με τη βοήθεια της αρμόδιας υπηρεσίας, για περιορισμένο χρονικό διάστημα, από το κράτος κατοικίας του σε άλλο κράτος μέλος για να ασκήσει εκεί χρονικά περιορισμένη δραστηριότητα, περνά δε τις διακοπές του στο κράτος κατοικίας και εξακολουθεί να έχει εκεί το κέντρο των συμφερόντων του, μπορεί να θεωρηθεί ως εργαζόμενος ο οποίος, κατά την έννοια του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 1408/71, κατοικεί σε κράτος μέλος εκτός του κράτους απασχολήσεως. Πάντοτε κατά την άποψη της Επιτροπής, ουδόλως συνάγεται από την κοινοτική ρύθμιση ότι η επιλογή που έκανε ο εργαζόμενος καθίσταται δεσμευτική. Αντιθέτως, ο ενδιαφερόμενος εργαζόμενος δύναται κάλλιστα να ζητήσει καταρχάς τη χορήγηση παροχών στο κράτος απασχολήσεως, για να εκμεταλλευθεί εν συνεχεία τη δυνατότητα να λάβει τις παροχές στο κράτος της κατοικίας του. Τούτο προκύπτει από το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 1408/71. Το γεγονός ότι η διάταξη αυτή προβλέπει ότι το δικαίωμα επί των παροχών μπορεί να ανασταλεί σημαίνει ότι ο άνεργος έχει τη δυνατότητα να διεκδικήσει καταρχάς τις παροχές του κράτους της τελευταίας του απασχολήσεως και εν συνεχεία τις παροχές του κράτους κατοικίας του.

Η Επιτροπή προτείνει να δοθεί στο πρώτο ερώτημα η απάντηση ότι ο μισθωτός, ο οποίος βρίσκεται σε πλήρη ανεργία και κατοικούσε — χωρίς να είναι μεθοριακός εργαζόμενος — κατά τη διάρκεια της τελευταίας απασχολήσεώς του στο έδαφος κράτους μέλους διαφορετικού από το αρμόδιο κράτος μέλος, μπορεί να λαμβάνει τις παροχές ανεργίας που προβλέπουν τα άρθρα 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, και 67 του κανονισμού 1408/71 κατά τη νομοθεσία του κράτους μέλους στο οποίο κατοικεί ή στο οποίο επιστρέφει, ακόμη και εάν προηγουμένως έλαβε από τον φορέα του αρμοδίου κράτους μέλους ασφαλιστικές παροχές λόγω ανεργίας.

Η Επιτροπή παρατηρεί εν συνεχεία ότι η αρχή της απαγορεύσεως της σωρεύσεως παροχών της ίδιας φύσεως που ανάγονται σε μία μόνο περίοδο ασφαλίσεως και οφείλονται δυνάμει της νομοθεσίας δύο ή περισσοτέρων κρατών μελών έχει γενική ισχύ και εφαρμόζεται επομένως και στις παροχές ανεργίας. Μόνον για τις παροχές που καταβάλλονται από τους φορείς δύο ή πλειόνων κρατών μελών στις περιπτώσεις που αναφέρονται στο άρθρο 12, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, δεν ισχύει η αρχή αυτή. Κατά την Επιτροπή, τα γερμανικά και βρετανικά επιδόματα ανεργίας είναι πανομοιότυπα, καθόσον ο σκοπός τους είναι ο ίδιος, ήτοι η εξασφάλιση εισοδήματος σε περίπτωση ακούσιας ανεργίας, και προβλέπονται επίσης ορισμένες προϋποθέσεις ως προς τη διάρκεια και την καταβολή εισφορών. Από τον κανόνα της απαγορεύσεως της σωρεύσεως του άρθρου 12, παράγραφος 1, εδάφιο 1, και από την εξαίρεση που προβλέπει το εδάφιο 2 της διατάξεως αυτής προκύπτει ότι η δυνατότητα επιλογής που παρέχει το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 1408/71 στους ανέργους που κατοικούν σε κράτος μέλος διαφορετικό από το κράτος απασχολήσεως δεν μπορεί να συνεπάγεται σώρευση των παροχών ανεργίας.

Το άρθρο 71 του κανονισμού 1408/71, το οποίο θεσπίζει ειδικό σύστημα για τους ανέργους που απασχολήθηκαν σε ένα κράτος μέλος και κατοικούν σε άλλο, ορίζει ότι ο εργαζομένος, πλην του μεθοριακού εργαζομένου, ο οποίος ευρίσκεται σε πλήρη ανεργία και ο οποίος τίθεται στη διάθεση των υπηρεσιών απασχολήσεως στο έδαφος του κράτους όπου κατοικεί λαμβάνει τις παροχές κατά τις διατάξεις του άρθρου 69 του κανονισμού αυτού, εάν του έχει ήδη αναγνωριστεί το δικαίωμα παροχών εις βάρος του κράτους μέλους της τελευταίας απασχολήσεώς του. Το δικαίωμα επί των παροχών του κράτους της κατοικίας του αναστέλλεται για την περίοδο κατά την οποία ο άνεργος μπορεί, δυνάμει των διατάξεων του άρθρου 69, να αξιώσει την καταβολή των παροχών του κράτους της τελευταίας απασχολήσεώς του. Η ρύθμιση αυτή συνεπάγεται ότι ο ευρισκόμενος σε πλήρη ανεργία εργαζόμενος, ο οποίος έλαβε παροχές από τον αρμόδιο φορέα του κράτους της τελευταίας απασχολήσεώς του, εξακολουθεί, για ορισμένο χρονικό διάστημα, ακόμη και αν τεθεί στη διάθεση των υπηρεσιών απασχολήσεως του κράτους της κατοικίας του, να λαμβάνει παροχές από το κράτος της τελευταίας απασχολήσεώς του, υπό τις προϋποθέσεις και εντός των ορίων του άρθρου 69. Ταυτοχρόνως, η αναφορά στη διάταξη αυτή σημαίνει ότι πρέπει να συντρέχουν όλες οι προϋποθέσεις εξαγωγής προς το κράτος κατοικίας του δικαιώματος που υφίσταται έναντι του αρμοδίου φορέα του κράτους της απασχολήσεως. Εάν τούτο δεν συμβαίνει, δεν πληρούται ούτε η προϋπόθεση εφαρμογής του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, εδάφιο 2, του κανονισμού 1408/71 και επομένως δεν είναι δυνατή η αναστολή του δικαιώματος επί των παροχών στο κράτος της κατοικίας.

Όσον αφορά τη βεβαίωση που χορηγεί ο αρμόδιος φορέας του κράτους της τελευταίας απασχολήσεως σύμφωνα με το άρθρο 84, παράγραφος 2, του κανονισμού 574/72, η κοινοτική νομοθεσία δεν προέβλεψε ότι η

βεβαίωση αυτή είναι δεσμευτική. Τόσο από το άρθρο 155 της Συνθήκης ΕΟΚ όσο και από το κοινοτικό δικαιοδοτικό σύστημα προκύπτει ότι ένα όργανο όπως η Διοικητική Επιτροπή Κοινωνικής Ασφαλίσεως των Διακινουμένων Εργαζομένων δεν μπορεί να εξουσιοδοτείται από το Συμβούλιο να εκδίδει πράξεις κανονιστικού χαρακτήρα. Με την απόφαση της 14ης Μαΐου 1981, 98/80, Romano (Συλλογή 1981, σ.1241), το Δικαστήριο έκρινε ότι μία απόφαση της Διοικητικής Επιτροπής, μολονότι μπορεί να αποτελεί βοήθημα για τους φορείς κοινωνικής ασφαλίσεως που είναι αρμόδιοι για την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου σ' αυτόν τον τομέα, δεν μπορεί να τους υποχρεώνει να ακολουθούν ορισμένες μεθόδους ή να υιοθετούν ορισμένη ερμηνεία, όταν προβαίνουν στην εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων. Η υποχρέωση του φορέα που διεκπεραιώνει την υπόθεση να αποστείλει το έντυπο στους άλλους ενδιαφερομένους φορείς δεν έχει ως συνέπεια ότι τα άλλα δικαιολογητικά παύουν αυτόματα να έχουν οιαδήποτε αποδεικτική αξία. Κατά το Δικαστήριο, το έντυπο δεν έχει αποκλειστικό χαρακτήρα (απόφαση της 11ης Μαρτίου 1982, 93/81, Knoeller, Συλλογή 1982, σ. 951).

Επιπλέον, στο πλαίσιο του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, εδάφιο 3, του κανονισμού 1408/71, ένας άνεργος μπορεί να λαμβάνει, σύμφωνα με το άρθρο 69, τις παροχές της νομοθεσίας του κράτους της τελευταίας απασχολήσεώς του, οπότε το δικαίωμα επί των παροχών της νομοθεσίας του κράτους της κατοικίας του αναστέλλεται προσωρινώς, υπό τις προϋποθέσεις και εντός των ορίων της τελευταίας αυτής διατάξεως. Η αναστολή του δικαιώματος επί των παροχών στο κράτος της κατοικίας συνεπάγεται ότι, για όσο διάστημα οι παροχές αυτές χορηγούνται δυνάμει του άρθρου 69, δεν μπορούν να χορηγούνται κατά τη νομοθεσία του κράτους κατοικίας. Εν συνεχεία, υφίσταται δικαίωμα επί των παροχών σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους κατοικίας, εφόσον και καθόσον τούτο προβλέπεται από τις σχετικές εθνικές διατάξεις.

Η Επιτροπή προτείνει τις ακόλουθες απαντήσεις στα ερωτήματα που υπέβαλε το έβδομο τμήμα του Bundessozialgericht:

« 1) Ο μισθωτός, ο οποίος βρίσκεται σε πλήρη ανεργία και κατοικούσε — χωρίς να είναι μεθοριακός εργαζόμενος — κατά τη διάρκεια της τελευταίας απασχολήσεώς του στο έδαφος κράτους μέλους διαφορετικού από το αρμόδιο κράτος μέλος, λαμβάνει τις παροχές ανεργίας που προβλέπουν το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, και το άρθρο 67 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 κατά τη νομοθεσία του κράτους μέλους στο οποίο κατοικεί ή στο οποίο επιστρέφει, ακόμη και αν έλαβε προηγουμένως από τον φορέα του αρμοδίου κράτους μέλους ασφαλιστικές παροχές λόγω ανεργίας.

2) α) Η γενική αρχή που θέτει το άρθρο 12, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, το οποίο ορίζει ότι ο κανονισμός αυτός δεν παρέχει ούτε διατηρεί δικαίωμα λήψεως πλειόνων παροχών της ίδιας φύσεως για την ίδια περίοδο υποχρεωτικής ασφαλίσεως, εφαρμόζεται στο πλαίσιο του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, καθως και στο πλαίσιο του άρθρου 67 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, καθόσον απηχεί τη γενική απαγόρευση της σωρεύσεως που προβλέπει το κοινοτικό δίκαιο.

β) Οι παροχές ανεργίας οι οποίες χορηγούνται σε πρόσωπο το οποίο είχε ασφαλιστική κάλυψη για ορισμένη περίοδο και κατέβαλε εισφορές, εν συνεχεία δε κατέστη άνεργος και ετέθη στη διάθεση των υπηρεσιών

απασχολήσεως, και οι οποίες προορίζονται να εξασφαλίσουν ορισμένο εισόδημα στον άνεργο θεωρούνται ως ιδίας φύσεως, κατά την έννοια της κοινοτικής διατάξεως περί απαγορεύσεως της σωρεύσεως.

γ) Ο φορέας ενός κράτους μέλους, κατά τη νομοθεσία του οποίου η κτήση και η διάρκεια του δικαιώματος επί των παροχών ανεργίας εξαρτώνται από τη συμπλήρωση περιόδων ασφαλίσεως, υποχρεούται, στις περιπτώσεις που εμπίπτουν στο άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, και στο άρθρο 67 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, να λαμβάνει υπόψη, για τη χορήγηση παροχών ανεργίας, τις παροχές που έχουν χορηγηθεί ήδη σε άλλο κράτος μέλος, ώστε η διάρκεια λήψεως των παροχών στο άλλο κράτος μέλος να αφαιρείται από τη διάρκεια της καταβολής των παροχών.

3) α) Η βεβαίωση που χορηγείται σε περίπτωση ανεργίας από τον αρμόδιο φορέα του κράτους μέλους στη νομοθεσία του οποίου υπήχθη για τελευταία φορά ο διακινούμενος εργαζόμενος, σύμφωνα με το άρθρο 84, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 574/72, δεν είναι δεσμευτική για τους φορείς των άλλων κρατών μελών ούτε για τα δικαστήριά τους, εάν στη βεβαίωση αυτή αναφέρεται ότι ο διακινούμενος εργαζόμενος δεν έχει δικαίωμα επί των παροχών δυνάμει του άρθρου 69 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71.

β) Κατά το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, εδάφιο 3, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, ο ευρισκόμενος σε ανεργία μισθωτός μπορεί να αξιώσει, σύμφωνα με το άρθρο 69 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, παροχές κατά τη νομοθεσία στην οποία υπήχθη για τελευταία φορά, οπότε η καταβολή παροχών κατά τη νομοθεσία του κράτους στο οποίο κατοικεί αναστέλλεται προσωρινώς, εφόσον ο άνεργος αυτός πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 69 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 εντός του κράτους στη νομοθεσία του οποίου υπήχθη για τελευταία φορά.

γ) Το γεγονός ότι η καταβολή των παροχών στον ευρισκόμενο σε ανεργία μισθωτό δυνάμει της νομοθεσίας του κράτους μέλους στο οποίο κατοικεί ή στο οποίο επιστρέφει "αναστέλλεται" για την περίοδο κατά την οποία ο άνεργος αυτός έχει δικαίωμα παροχών δυνάμει της νομοθεσίας στην οποία υπήχθη για τελευταία φορά, σύμφωνα με το άρθρο 69 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, σημαίνει, κατά το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, εδάφιο 3, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, ότι το χρονικό διάστημα για το οποίο υφίσταται αξίωση επί των παροχών έναντι του φορέα του κράτους μέλους της κατοικίας μειώνεται κατά τις ημέρες για τις οποίες αναστέλλεται η καταβολή αυτή. »

P. J. G. Kapteyn
εισηγητής δικαστής